

נתניהו, השוק והגיונגל

דן בן-דוד

במהלך השנים 2002-2004 קוצצו תשלומי הרווחה והמיסים. התוצאה באה לידי ביטוי בגידול בתחולת העוני בהכנסות נטו – מ-18.1% ב-2002, ל-19.3% ב-2003, ל-20.3% ב-2004. התמונה בקרב הילדים בעייתית יותר. אחוז הילדים שחיו מתחת לקו העוני קפץ מ-29.6% ב-2002 ל-33.2% ב-2004. אילו המוסד לביטוח לאומי היה מעבד קצת אחרת את הנתונים, ניתן היה לראות את תמונת העוני מזווית נוספת, בעייתית לא פחות. מספר המשפחות בישראל גדל ב-3.7% מ-2002 ל-2004. במהלך אותן שנתיים בלבד, גדל מספר המשפחות העניות פי ארבע, ב-16.3%.

קבוצת המשפחות שצמחה בקצב המהיר ביותר היתה הקבוצה שאין ילדים בתוכה או קשישים בראשה. בזמן שהיא גדלה ב-5.8% בשנים 2002-2004, כמעט ולא השתנה בה מספר המשפחות העניות. בקבוצת המשפחות הגדולה ביותר, משפחות עם ילדים, התמונה שונה בתכלית. בזמן שמספר המשפחות עם ילדים גדל ב-2.4%, חל גידול של 15.1% במספר המשפחות העניות עם ילדים – כלומר, פי 6 יותר.

שיעורי גידול בשנים 2002-2004

גידול	גידול	גידול
באוכלוסייה	באוכלוסייה	באוכלוסייה
עניה*	עניה*	עניה*
16.3%	3.7%	כלל המשפחות בישראל
0.5%	5.8%	משפחות ללא קשישים או ילדים
15.1%	2.4%	משפחות עם ילדים
36.5%	3.3%	משפחות בראשות קשיש

* אחרי תשלומי העברה ומיסים

כאשר כמחצית מכל הילדים בכיתה אי נמצאים היום במערכת חינוך חרדית או ערבית, וכאשר כ-80% מהגברים החרדים והנשים הערביות כלל אינם מחפשים עבודה, ניתן להבין כיצד קיצוץ בקצבאות יכול היה להעלות באופן כה חד את מספר המשפחות העניות עם ילדים. מה שפחות קל להבין הוא מדוע מדינה שהיתה כה אגרסיבית בהקטנת הסיוע לא פעלה במידה דומה של אגרסיביות גם כדי לספק את הכלים ואת התנאים לאותן אוכלוסיות שיוכלו להתמודד בהצלחה במשק מודרני ותחרותי.

תמוה עוד יותר מה שקרה לקשישים. בשנים 2002-2004, גדלו מספר המשפחות שבראשם קשיש ב-3.3%. במהלך אותה תקופה, גדלו מספר משפחות הקשישים החיות מתחת לקו העוני ב-36.5%. זהו פקטור של פי 11! קורה כאן מהלך מהיר מאוד ובעייתי ביותר. בזמן שמשפחות הקשישים היוו כחמישית מסך המשפחות במדינה וכחמישית מסך המשפחות העניות ב-2002, הן היוו כמחצית מכל המשפחות שהצטרפו למעגל העוני בשנתיים האחרונות.

כתוצאה ממדיניותו הכלכלית של שר האוצר בנימין נתניהו, הקשישים – שעדיין מהווים כחמישית מכלל האוכלוסייה בישראל – הפכו לכמעט רבע מכלל העניים. וזה קרה בתוך שנתיים בלבד. שר האוצר היוצא לא השכיל להבין ששוק חופשי מודרני אינו מקביל לגיונגל שבו אין כללים והחזקים טורפים את החלשים ללא רחמים. שלא יהיו אי-הבנות: כל חברה החפצה בשיפור רמת חייה זקוקה לשוק פתוח ותחרותי. אך זהו תנאי הכרחי ולא מספיק. ממשלה חייבת להכיר בקיומם של כשלי שוק והצורך להתמודד עימם – ובאחריותה בבניית תשתיות אנושיות ופיזיות שיאפשרו לכל תושבי המדינה למצות את הפוטנציאל הטמון בהם.

כאשר שר אוצר טוען שיש להישאר בעזה לתקופה בלתי מוגבלת ויקרה – ואף מקווה שעמדה זו תהווה קרש קפיצה לכיסה ראש הממשלה – בו בזמן שהוא מטיף על ההכרח בקיצוץ תקציבי כי אין די כסף, כאשר שרי ממשלה משתמשים בטיעון שעם ישראל בטלן כדי לקצץ בתשלומי רווחה ובכך דוחפים בעיקר את הקשישים לעוני, כאשר נציגינו הנבחרים מאלצים להתמודד בשוק עבודה ללא כלים וללא תנאים, כאשר כל זה נעשה ללא אכיפת חוקי עבודה ותחת מעטה לא מבוטל של שחיתות שלטונית ומוסרית – אז כאן מדובר בגיונגל אכזר שאין בינו לבין "שוק חופשי" אמיתי דבר וחצי דבר.

יש אחראים לנעשה במדינת ישראל, ובמדינות מתוקנות יש גם יום הדין. הוא נקרא יום הבחירות.